

**“Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки”
акциядорлик жамиятида коррупцияга қарши тартиб-таомилларнинг
самарадорлигини мониторинг ва назорат қилиш бўйича**

УСЛУБИЙ ҚЎЛЛАНМА

I. Умумий қондалар

1. Мазкур Услубий қўлланма Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки” акциядорлик жамияти (кейинги ўринларда – **Банк** деб юритилади) Бошқарув Раиси ўринбосарининг 2021 йил 1 ноябрдаги 2034/19 сонли Фармойиши асосида ишлаб чиқилган бўлиб, Банк тизимида коррупцияга қарши тамойиллар ва талабларга риоя қилинишини мониторинг ва назорат қилиш тартибини белгилайди.

2. Мазкур Услубий қўлланмада “Мониторинг” деганда коррупцияга қарши курашиш тизимининг амал қилиши самарадорлигини баҳолаш ҳамда Банк фаолиятида коррупциявий хавф-хатарларни камайтириш мақсадида текшириш, назорат ёки танқидий ўрганиш кўринишида амалга оширилиши мумкин бўлган коррупцияга қарши курашиш тизими ҳолатининг таҳлили тушунилади.

3. Қуйидагилар Банк тизимида коррупцияга қарши тамойиллар ва талабларга риоя қилинишини мониторинг ва назорат қилишнинг асосий мақсади бўлиб ҳисобланади:

- Банк ва унинг филиаллари фаолиятининг коррупцияга қарши кабул қилинган талабларга мувофиқлигини текшириш;

- Банк ва унинг филиалларида коррупцияга қарши амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг етарлилиги ва коррупцияга қарши тадбир этилган тартиб-таомилларнинг самарадорлигини баҳолаш;

- коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларга йўл қўймаслик мақсадида Банкнинг коррупцияга қарши тизимини такомиллаштириш.

4. Банк ва унинг филиалларида коррупцияга қарши тамойиллар ва талабларга риоя қилинишини мониторинг ва назорат қилиш бўйича ваколатли орган бўлиб Ахборот ва банк хавфсизлиги департаменти (кейинги ўринларда - **Департамент** деб юритилади) Комплаенс назорат ва коррупцияга қарши курашиш бошқармаси (кейинги ўринларда - **Бошқарма** деб юритилади) ҳисобланади.

II. Мониторинг ва назорат қилиш йўналишлари ва уларни амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар

5. Мониторинг ва назорат Банкда қабул қилинган коррупцияга қарши курашиш бўйича ички меъёрий ҳужжатлар, яхлит ҳолда коррупцияга қарши курашиш тизимини ташкил қиладиган функция, тартиб-таомиллар, коррупцияга қарши курашиш мақсадида Банкда жорий этилган ва амалга оширилаётган чора-тадбирларга нисбатан амалга оширилади.

6. Банк ва унинг филиалларининг коррупцияга қарши курашиш тизими қуйидаги асосий йўналишлар бўйича мониторинг ва назорат қилинади:

а) коррупцияга қарши курашиш тизимининг долзарблиги ва унинг қонунчилик, шу билан бирга, халқаро қонунчилик ва стандартлар талабларига мувофиқлигини назорат қилиш, жумладан:

Банк ва унинг филиаллари фаолиятида қўлланилиши мумкин бўлган қонун ҳужжатлари ва юқори турувчи органларнинг тавсияларини мониторинг қилиш; коррупцияга қарши курашиш бўйича самарали тизимни яратиш ва қўллаб-қувватлаш масалалари юзасидан Халқаро стандартлаштириш ташкилоти (ISO)нинг тавсияларини бажарилишини мониторинг қилиш;

б) Банк ва унинг филиалларининг коррупцияга қарши курашиш бўйича амалдаги тизимининг самарадорлигини мониторинг қилиш, жумладан:

Банк ва унинг филиалларининг, жумладан ходимларнинг коррупциявий ҳолатларга аралашганлиги ҳақидаги маълумотлар ҳамда контрагентларида шунга ўхшаш маълумотлар мавжудлиги юзасидан оммавий ахборот воситаларини мониторинг қилиш; жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари бўйича амалга оширилган ишларни ўрганиш; Банк ва унинг филиаллари ходимларининг коррупцияга қарши курашиш бўйича асосий тамойиллар ва талаблардан хабардорлигини текшириш; Банк ва унинг филиаллари ходимлари томонидан банк тизимида коррупцияга қарши курашиш сиёсати ва тартиб-таомилларга риоя қилинишини танлов асосида мониторинг қилиш.

III. Коррупцияга қарши тамойиллар ва талабларга риоя қилинишини мониторинг ва назорат қилиш тартиби

7. Бошқарма томонидан Банк ва унинг филиалларида коррупцияга қарши курашиш масалалари бўйича **қонунчилик ва тавсияларга риоя қилинишини** мониторинг қилиш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

а) ҳар йили Ўзбекистон Республикасининг коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги қонунчилиги, ҳукумат қарорлари ҳамда Коррупцияга қарши курашиш бўйича Миллий кенгаш қарорларига киритилган ўзгартириш ва қўшимчаларнинг мониторингини амалга оширади. Мониторинг натижаларига кўра Банкнинг ички меъёрий ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритилиши зарурлиги ҳақида қарор қабул қилинади;

б) мониторинг натижаларидан келиб чиқиб, Банкнинг коррупцияга қарши курашиш тизимида ўзгартириш киритишга зарурат бўлганда Бошқарма тегишли таклифларни мазкур Услубий қўлланманинг 1-иловасига мувофиқ шаклда акс эттиради.

8. **Халқаро ташкилотларнинг коррупцияга қарши курашиш масалалари бўйича тавсияларини** мониторинг қилиш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

а) ҳар ярим йилда камида бир марта коррупцияга қарши курашиш бўйича самарали тизимни яратиш ва қўллаб-қувватлаш масалалари юзасидан хорижий

ташкilotларнинг (БМТ, ШХТ, ЕХХТ ва бошқалар) тавсияларини мониторинг қилади. Қўшимча тарзда Халқаро стандартлаштириш ташкilotи (ISO) томонидан коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги стандартларга мувофиқ чиқариладиган тавсия ва тушунтиришларнинг мониторингини амалга оширади;

б) мониторинг натижаларидан келиб чиқиб ва зарурат бўлганда Бошқарма Банкнинг ички меъёрий ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида тегишли таклифларни тайёрлайди ва уларни мазкур Услубий қўлланманинг 1-иловасига мувофиқ шаклда акс эттиради.

9. *Оммавий ахборот воситаларини* мониторинг қилиш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

а) Бошқарма масъул ходимлари Банкнинг матбуот хизматининг фаол кўмагида Банк ходимларининг бирон-бир қонунга зид, жумладан, коррупциявий ҳаракатларга жалб қилинганлиги ҳақидаги маълумотлар (кейинги ўринларда - **релевант маълумот**) мавжудлигини аниқлаш учун оммавий ахборот воситаларини, шу жумладан, журналлар, газеталар, Интернет тармоғи ва бошқа оммавий ахборот воситаларини доимий асосда мониторинг қилади.

б) аниқланган релевант маълумотлар зудлик билан Банкнинг Коррупцияни олдини олиш комиссиясига (кейинги ўринларда - **Комиссия**) етказилади;

в) оммавий ахборот воситаларида Банк ва унинг филиаллари, уларнинг бўлинмалари ва (ёки) ходимларининг бирон-бир қонунга зид, жумладан, коррупциявий ҳаракатларга жалб қилинганлиги ҳақидаги маълумотлар аниқланганда Департамент директори ушбу факт ҳақида зудлик билан Комиссия Раисига хабар беради ва хизмат текшируви тайинланади ва (ёки) аниқланган маълумотларни Банк фаолиятига салбий таъсирини минималлаштириш, жумладан, Банк нуфузини ҳимоя қилиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқади;

г) Бошқарма маълумотларни оммавий ахборот воситаларида аниқланганлиги фактини мазкур Услубий қўлланманинг 1-иловасига мувофиқ шаклда журналга кайд этади.

10. Банк ва унинг филиаллари ходимларининг коррупцияга қарши асосий тамойиллар ва талаблардан хабардорлигини текшириш Бошқарма томонидан ҳар ярим йилда бир марта мазкур Услубий қўлланманинг 2-иловасига мувофиқ бирламчи тадбирларни ташкил этиш йўли билан амалга оширилади. Банк ва унинг филиаллари ходимлари томонидан коррупцияга қарши Сиёсат ва тартиб-таомилларга риоя қилинишини мониторинг қилиш белгиланган режага мувофиқ текширув шаклида Бошқарма томонидан амалга оширилади.

11. Банк Бошқаруви Раиси буйруғига кўра, Банк ва унинг филиалларида уларнинг фаолияти бўйича режадан ташқари комплаенс-текширувлар ўтказилиши мумкин.

12. Комплаенс-текширувлар доирасида ходимлар томонидан Банк тизимида коррупцияга қарши курашиш бўйича Сиёсат ва тартиб таомилларга риоя қилинишини назорат қилиш, содир этиш эҳтимоли юқори бўлган коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларни аниқлаш, коррупциявий хатарларни ҳар йили баҳоланиши ва аввалги мониторинг доирасида ишлаб чиқилган чора-тадбирлар ижросини назорат қилиш амалга оширилади.

13. Комплаенс-текширувларни ҳар йилда режалаштириш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

ҳар йили 15 январгача Бошқарма Банк ва унинг филиалларида комплаенс-текширувларни ўтказиш режасини ишлаб чиқади; режа бир календарь йилга

тузилади ва биринчи навбатда, Банк ва унинг филиалларининг коррупциявий хатарлари юкори бўлган функцияларини ўз ичига олади. Комплаенс-текширувларни ўтказиш режасида:

а) текширув йўналиши — муайян Банк филиаллари ва тузилмавий бўлинмаларининг таҳлил қилинадиган ички жараёнлари ва (ёки) фаолият йўналишлари;

б) текширув предмети — ижроси текширилиши лозим бўлган Банкнинг ички ҳужжатлари;

в) текширув даври;

г) текширув тури (тўлик ёки танлов асосида);

д) текширув усули (масалан, тўғридан-тўғри функцияни бажаришга масъул бўлган ходим билан суҳбат, ҳужжатларни, коррупциявий хатарларни минималлаштириш бўйича чора-тадбирлар ижросини текшириш ва х.к.) кўрсатилади.

Режа 31 январгача Комиссия томонидан кўриб чиқилиши ва тасдиқланиши лозим.

14. Комплаенс - текширувлар Банкнинг тегишли норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари талаблари асосида ўтказилади.

15. Комплаенс-текширувлар алоҳида ҳолатларни ҳисобга олган ҳолда қуйидаги тартибда ўтказилади:

а) комплаенс-текширув Банкнинг жараёнлари/ҳужжатларини таҳлил қилиш, шунингдек, муайян чора-тадбирлар/функцияларни бажарилганлигини тасдиқдаш учун зарур маълумот/ҳужжатларни сўраб олишдан бошланади (масалан, харид бўйича ҳужжатларни, арз қилувчи билан электрон ёзишмаларни, кириш ва чиқиш ҳужжатларини, бухгалтерлик бирламчи ҳужжатларни, ҳисобга олиш тизимидан юкланмалар, фотоматериаллар, тасдиқловчи ҳужжатлар);

б) сўров юборилаётган Банк таркибий бўлинмалари раҳбарлари сўралаётган барча ҳужжатларни ўз вақтида ва тўлиқ тақдим этилишига жавобгар ҳисобланади;

в) сўралаётган ҳужжатлар олинганидан кейин Бошқарма жараён ва функцияларни, уларнинг бажарилиши ички ҳужжатларга, жумладан, коррупцияга қарши таомиллар, талаблар ва тартиб таомилларга мувофиқлигини таҳлил қилади, ходимлар ҳаракатларининг қонунийлигини текширади;

г) Бошқарманинг комплаенс-текширувни ўтказётган ходимлари комплаенс-текширувни лозим даражада ҳужжатлар билан расмийлаштирилишини ва кузатилишини, жумладан, қуйидагилардан иборат бўлган иш ҳужжатларини расмийлаштириш йўли билан таъминлайди:

- текширув ва текширилган тартиб-таомиллар доирасида бажарилган ҳаракатлар ҳақидаги маълумот;

- аниқланган қоидабузарликлар/кузатувлар ҳақидаги маълумот;

- комплаенс-текширувнинг хулосалари/натижаларини тасдиқловчи файллар/ҳужжатлар (сўралган ҳужжатларнинг нусхалари/сканер қилинган версиялари);

д) Бошқарма бошлиғи ушбу бошқарма ходимлари томонидан комплаенс-текширувнинг тасдиқланган режаси доирасида ўз мажбуриятларини лозим даражада бажаришларини назорат қилиб, комплаенс-текширув натижаларининг асосланганлиги бўйича жавобгар бўлади.

16. Комплаенс-текширув Банк Бошқаруви Раисининг буйруғи билан учинчи шахслар томонидан, комплаенс-текширувни ўтказиш тажрибасига эга бўлган

халқаро ёки маҳаллий ташкилотлар билан шартнома тузиш орқали ўтказилиши мумкин.

17. Комплаенс-текширув натижаларига кўра қуйидаги асосий қисмлардан иборат бўлган коррупцияга қарши курашиш тизимининг амал қилиниши ҳақида маълумотнома-ҳисобот тузилади:

- кириш қисми: ўтказилган комплаенс-текширув ҳақида маълумот (жараёнлар/функциялар, текширилаётган давр, иштирокчилар, муддатлар, назорат тартиб-таомиллари, ўрганилган ҳужжатлар ва х.к.) кўрсатилади;

- баён қисми: текширув давомида аниқланган ҳолатлар, текширув тадбирларини ўтказиш натижалари ва аниқланган қоидабузарликлар ҳақидаги маълумот акс эттирилади;

- қарор қисми: Банк ва унинг филиалларидаги коррупцияга қарши мавжуд назоратлар/тартиб-таомилларнинг самарадорлиги ҳақидаги хулосалар ва (заруратга кўра) ички жараёнларни амалга оширишда коррупцияга қарши чораларни такомиллаштириш бўйича тавсиялар шакллантирилади.

18. Комплаенс-текширув ҳақидаги ҳисоботнинг асосий қоидалари/кузатувлари ушбу Услубий қўлланмаининг I-иловасига мувофиқ шаклда умумий журналда акс эттирилади.

IV. Яқунловчи қоидалар

19. Мониторинг ва назорат бўйича амалга оширилган чора-тадбирлар натижасига кўра Бошқарма ҳар ярим йилликда Банк Бошқарув Раиси ва Кузатув кенгаши олдида ҳисобот беради.

20. Бошқарма томонидан мониторинг ва назорат бўйича чора-тадбирлар натижасига кўра ишлаб чиқилган тавсиялар кейинги йилга мўлжалланган Банкдаги коррупцияга қарши курашиш Режасига киритилади.

21. Услубий қўлланма Банк Бошқаруви томонидан тасдиқланган санадан кучга киради.